

การสัมผัสเสียงสระ <ไ-> กับ <ใ-> ในลิลิตยวนพ่ายและโคลงทวาทศมาส
นัยแห่งการกำหนดสมัยการรวมเสียง [-aj] ในภาษาไทย
Assonance of the <ไ-> and <ใ-> in Lilit Yuan Phai and Khlong
Thawathotsamat : Implication of The Assimilation [-aj]
Period in Thai

ดำรงค์ นันทพาสุก^{1*}

Dumrong Nuntapasuk^{1*}

^{1*} นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาศาสตร์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

*Corresponding author E-mail: nuntapasuk.d@gmail.com

Received: October 5, 2020; Revised: March 24, 2021; Accepted: May 3, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการเปรียบเทียบรูปแบบและความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่ายและโคลงทวาทศมาส ตามวิธีการศึกษาของ Bickner (1992) โดยใช้ลิลิตยวนพ่าย (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4) ของกรมศิลปากร และโคลงทวาทศมาส (วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 2) ของกรมศิลปากร เป็นตัวบทในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่ายแยกกันชัดเจน คำที่มีรูปเขียน <ไ-> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> จำนวน 3 ครั้ง แตกต่างจากการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในโคลงทวาทศมาสที่ไม่แยกกันชัดเจน คำที่มีรูปเขียน <ไ-> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> จำนวน 20 ครั้งแสดงนัยว่าเกิดปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ระหว่างช่วงหลังการแต่งลิลิตยวนพ่ายกับช่วงการแต่งโคลงทวาทศมาส (พ.ศ.2007-2026)

คำสำคัญ: การสัมผัส ลิลิตยวนพ่าย โคลงทวาทศมาส การรวมเสียง

Abstract

This research article was to compare the pattern and frequency of the Assonance of the <ไ-> and <ใ-> in Lilit Yuan Phai and Khlong Thawathotsamat Adapting the Bickner (1992) study method. Lilit Yuan Phai (4th edition) of the Fine Arts Department And Khlong Thawathotsamat (the Ayutthaya period literature, volume 2) of the Fine Arts Department was the text of the analysis. The results showed that the Assonance pattern of the <ไ-> and <ใ-> in Lilit Yuan Phai certainly separated. The Assonance <ไ-> and <ใ-> occurred 3 times. On the contrary, the Assonance pattern of the <ไ-> and <ใ-> in Khlong Thawathotsamat unclearly separated and The Assonance <ไ-> and <ใ-> occurred 20 times. The pattern and frequency of the Assonance implied

that the assimilation [-aj] phenomenon occurs between the post-composing Lilit Yuan Phai period and the composing Khlong Thawathotsamat (2007-2026 B.E.).

Keywords: Assonance, Lilit Yuan Phai, Khlong Thawathotsamat, Assimilation

บทนำ

การศึกษาระบบเสียงภาษาตระกูลไทในเชิงประวัติมีผู้ศึกษาในหลากหลายแง่มุมมาตั้งแต่อดีตจนสามารถสืบสร้างระบบเสียงดั้งเดิมของภาษาตระกูลไทได้สำเร็จ แต่ยังมีบางคำถามที่ยังไม่ทราบคำตอบที่แน่ชัดที่ยังคงต้องศึกษาต่อไป หนึ่งในคำถามของการศึกษาระบบเสียงภาษาตระกูลไทในเชิงประวัติที่น่าสนใจคือการรวมเสียงประจำรูปเขียน <ไ- ไม้มลาย กับ <ไ- ไม้ม้วนเป็นเสียงเดียวกันในภาษาตระกูลไท ปรากฏการณ์การรวมเสียงนี้เกิดขึ้นในภาษาไทยตามที่ Pittayawat Pittayaporn (2009) ได้สืบสร้างเสียงสระดั้งเดิมประจำรูปเขียน <ไ- ไม้> มีเสียงดั้งเดิมประจำรูปเขียนคือ [*-aj] ส่วนรูปเขียน <ไ- ไม้> มีเสียงดั้งเดิมประจำรูปเขียนคือ [*-aɰ] ดังนั้นภาษาไทยจะต้องมีเสียงสระดั้งเดิมที่แตกต่างกันระหว่างรูปเขียน <ไ- ไม้> กับ <ไ- ไม้> จนกระทั่งเกิดปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ทำให้เสียงดั้งเดิมประจำรูปเขียน <ไ- ไม้> สูญไปและเกิดการรวมเสียงกับเสียงประจำรูปเขียน <ไ- ไม้> ทำให้รูปเขียน <ไ- ไม้> กับ <ไ- ไม้> ออกเสียงเหมือนกันในภาษาไทยปัจจุบัน

Bickner (1992) ใช้การสัมผัสเสียงสระในร้อยกรองประเภทลิลิต เรื่องลิลิตพระลอ เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ผลการศึกษาพบว่าคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> และคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> ในขณะที่คำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> ไม่สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> แสดงว่าปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] น่าจะเกิดขึ้นหลังจากการการแต่งลิลิตพระลอเสร็จสิ้นระหว่าง พ.ศ. 1991 จนถึง พ.ศ. 2026 แตกต่างจากข้อสังเกตของสิริมาศ มาศพงศ์ (2558) ที่ได้ให้ข้อสังเกตของการปรากฏรูปเขียน <ไ- ไม้> กับ <ไ- ไม้> ว่าคำที่สะกดด้วยรูปเขียน <ไ- ไม้> กับ <ไ- ไม้> ในจารึกก่อนปี พ.ศ.1956 ทุกหลักจะแยกกลุ่มอย่างชัดเจนแต่จารึกหลังปี พ.ศ. 1956 เกิดการแปรอิสระระหว่างคำที่สะกดด้วยรูปเขียน <ไ- ไม้> กับ <ไ- ไม้> อาจจะอนุมานได้ว่าเกิดปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ในปี พ.ศ.1956

การศึกษากการสัมผัสเสียงสระในลิลิตพระลอตามแนวคิดของ Bickner เป็นการศึกษาที่บูรณาการระหว่างการศึกษารากศัพท์กับการศึกษาประวัติศาสตร์ทำให้สามารถตอบคำถามได้ถึง 2 คำถามคือช่วงเวลาใดเกิดปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ในภาษาไทยและวรรณคดีเรื่องใดร่วมสมัยกับลิลิตพระลอ ตามการศึกษาของ Bickner รูปแบบการสัมผัสเสียงสระที่แยกกันชัดเจนระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> กับคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> ในลิลิตพระลอเกิดขึ้นในวรรณคดีเรื่องอื่นที่ร่วมสมัยกับลิลิตพระลอหรือไม่และรูปแบบการสัมผัสเสียงสระที่แยกกันชัดเจนระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> กับคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> เปลี่ยนแปลงไปในวรรณคดีสมัยใด และรูปแบบการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> กับคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> ที่เปลี่ยนแปลงอาจเป็นสิ่งบ่งชี้สำคัญเรื่องช่วงเวลาการเกิดปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ในภาษาไทย

การศึกษาคำนี้ศึกษาตามการศึกษาของ Bickner (1992) คือการจำแนกรูปแบบและวิเคราะห์ความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> กับคำที่มีรูปเขียน <ไ- ไม้> ในวรรณคดีประเภทลิลิต วรรณคดีประเภทลิลิตที่ยังเป็นข้อถกเถียงเรื่องสมัยที่แต่ง คือ ลิลิตยวนพ่าย เนื่องจากนักวิชาการส่วนหนึ่ง (ชลดา เรื่องรักลิลิต, 2544; บุญเดือน ศรีวรรณ, 2545) สันนิษฐานว่าลิลิตยวนพ่ายแต่งขึ้นร่วมสมัยกับลิลิตพระลอ แต่นักวิชาการอีก

ส่วนหนึ่ง (ฉันทิพย์ กระแสสินธุ์, 2513) สันนิษฐานว่าลิลิตยวนพ่ายแต่งขึ้นต่างสมัยกับลิลิตพระลอ และวรรณคดีอีกเรื่องที่น่ามาข้อมูลมาเปรียบเทียบคือโคลงทวาทศมาส ตามรายงานการวิจัย โคลงทวาทศมาสเพชรน้ำเอกแห่งวรรณคดีศรีอยุธยาของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (มหาชน) ที่ได้สรุปว่าโคลงทวาทศมาสแต่งขึ้นร่วมสมัยกับลิลิตพระลอ (พ.ศ.2008-2031) ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้เป็นการบ่งชี้ช่วงเวลาการเกิดปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ในภาษาไทยให้แน่ชัดและได้คำตอบเรื่องสมัยของการแต่งลิลิตยวนพ่ายและโคลงทวาทศมาสจากมุมมองภาษาศาสตร์อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. จำแนกรูปแบบการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่ายกับโคลงทวาทศมาส
2. วิเคราะห์ความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่ายกับโคลงทวาทศมาส
3. เปรียบเทียบรูปแบบและนับความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่ายกับโคลงทวาทศมาส

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษากการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่ายกับโคลงทวาทศมามีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกตัวบทเพื่อศึกษา Bickner (1992) แสดงความเห็นว่าจะนำมาศึกษาต้องเป็นต้นฉบับที่คงอักขรวิธีแบบเดิมไม่ปรับแก้ไขตามอักขรวิธีปัจจุบันแต่ผู้วิจัยเห็นว่าตัวบทที่จะนำมาศึกษานั้นแม้จะปรับอักขรวิธีตามอักขรวิธีปัจจุบันก็ไม่ส่งผลทำให้การสัมผัสเสียงสระคลาดเคลื่อน ข้อบังคับทางฉันทลักษณ์กำหนดให้ผู้แต่งคำนึงเสียงสัมผัสเป็นหลัก

ตัวบทที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ลิลิตยวนพ่าย (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4) ของกรมศิลปากร (2513) แต่งเป็นโคลงสี่ด้านจำนวน 295 บท ร่ายต้น จำนวน 1 บท และร่ายสุภาพ จำนวน 1 บท กับโคลงทวาทศมาส (วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 2) ของกรมศิลปากร (2530) แต่งเป็นโคลงสี่ด้าน จำนวน 259 บท ร่ายขนาดสั้น จำนวน 1 บท

ขั้นตอนที่ 2 จำแนกรูปแบบและนับความถี่การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่ายและโคลงทวาทศมาส

ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบรูปแบบและวิเคราะห์ความถี่การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ระหว่างลิลิตยวนพ่ายและโคลงทวาทศมาส

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการจำแนกรูปแบบและนับความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่ายพบว่าคำที่มีรูปเขียน <ไ-> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ-> จำนวน 60 แห่ง และคำที่มีรูปเขียน

<ไ-> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ-> จำนวน 14 แห่ง ในขณะที่คำที่มีรูปเขียน <ไ-> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ-> จำนวน 3 แห่ง เป็นการแต่งตั้งขึ้นในสมัยหลังและข้อบังคับทางฉันทลักษณ์ที่ยังไม่สามารถสรุปได้ดังนี้

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไว่ กับ ไต้

๑ สั่งแสนฟ้าเรือให้	ภูตว
หมื่นนครโทษา	ผิดไว้
แสนสุดเอาหัว	มันสยบ เสีย
ไวย่างทางเหนือไต้	ต่อกัน

โคลงบทนี้ในเอกสารระบุว่า พระยาตรังแต่งแทรกจากต้นฉบับเดิมเพราะต้นฉบับขาดอยู่ทำให้เกิดการสัมผัสเสียงสระของคำที่มีรูปเขียน <ไ-> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ-> แตกต่างจากโคลงบทอื่น พระยาตรังน่าจะแต่งแทรกในสมัยที่เกิดปรากฏการณ์รวมเสียง [-aj] ในภาษาไทยแล้ว

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไล่ กับ ไหญ่

ขุนช้างผืนผาดช้าง	ผลาญ
งาต่องาขวิดแฉวน	ท้าวหัน
นางเลี้ยงหลีกเหลือภา	พลใหญ่
พลเพื่อนพาซุกซัน	รันลาญ
ร่ำปางเขาไล่ร้าง	สงคราม ทานนา
ลาวแต่งดับปรการ	หนั้นหน้า
กษัตริย์เลื่อนพลตาม	เรวเร่ง
โครมเชือดแทงทวนม้า	หนั้นหัว

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไล่ กับ ไหญ่ เป็นการสัมผัสเสียงสระระหว่างบท ลักษณะคำประพันธ์ลิลิตยวนพ่ายเป็นโคลงสี่ด้นประเภทโคลงสี่ด้นบาทกฤษกรกับโคลงสี่ด้นวิริยมาลี ความแตกต่างกันระหว่างโคลงทั้งสองคือการสัมผัสระหว่างบท 1 แห่ง คือ โคลงสี่ด้นวิริยมาลีไม่รับส่งสัมผัสระหว่างคำที่ 7 ในบาทที่ 3 ไปยังคำที่ 4 ของโคลงบทต่อไป ดังนั้นการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไล่ กับ ไหญ่ สามารถสรุปได้ 2 แบบคือ 1. เกิดการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไล่ กับ ไหญ่ ซึ่งเป็นการสัมผัสเสียงสระระหว่างบทตามข้อบังคับทางฉันทลักษณ์โคลงสี่ด้นบาทกฤษกร หรือ 2. ไม่เกิดการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไล่ กับ ไหญ่ ตามข้อบังคับทางฉันทลักษณ์โคลงสี่ด้นวิริยมาลี

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไย่กับ ไหญ่

หมวกทองลูกเล่นเข้า	ขบฟัน ต่อนา
เข้าประทะได้กล	ดิดนิ้ว
สิบคนต่อลาวพัน	ภูใหญ่
หันเด็จหัวได้หัว	ถั่งถาย
แพนดั่งไยไยเข้า	หักแทน ก่อนนา
ตัวต่อตัวลาวตาย	ตื่นหยัน
หางยุงหักโหมแพน	ทองท้าว
ญวนพ่ายพลล้านรัน	ค่ายคิง

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไย่กับ ไหญ่ เป็นการสัมผัสเสียงสระระหว่างบท ซึ่งอาจจะสัมผัสเสียงสระหรือไม่สัมผัสเสียงตามการวิเคราะห์เรื่องความแตกต่างระหว่างข้อบังคับทางฉันทลักษณ์โคลงสี่ด้นบาทกฤษกรกับ

โคลงสี่ด้นวิริยบาลีที่แสดงไว้ข้างต้น และการเปรียบเทียบต้นฉบับลิลิตยวนพ่ายในเอกสารสมุดไทยคำโดยปัทมา ทิมประเสริฐกุล (2556) พบการสะกดคำที่ต่างไปคือ ไยไย สะกดเป็น ไหญไหญ่ อักษรวิจิที่แตกต่างและข้อบังคับทางฉันทลักษณ์นี้ส่งผลต่อการวิเคราะห์การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไยไย กับ ไหญ่

รูปแบบการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ไ> แยกกันชัดเจนระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ไ> เหมือนกับรูปแบบการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ไ> ในลิลิตพระลอ ลิลิตยวนพ่ายจึงควรอยู่ในสมัยเดียวกับลิลิตพระลอ

ผลการจำแนกรูปแบบและความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ไ> ในโคลงทวาทศมาสพบว่าคำที่มีรูปเขียน <ไ> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ> จำนวน 47 แห่ง และคำที่มีรูปเขียน <ไ> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ> จำนวน 9 แห่ง ในขณะที่คำที่มีรูปเขียน <ไ> สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ> มีความถี่การปรากฏสูงถึง 20 แห่งซึ่งไม่ใช่ว่าการเพิ่มขึ้นในภายหลังและความถี่ทางฉันทลักษณ์เหมือนกับการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ไ> ในลิลิตยวนพ่าย

คำที่มีรูปเขียน <ไ> ที่สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ> มีทั้งหมด 7 คำ ได้แก่ ใจ, ให้, ใบ, ไต้, ไน, ได, และ ไกล แสดงว่าเสียงประจํารูปเขียน <ไ> บางคำเกิดการเปลี่ยนแปลงเสียงเป็นเสียง [-aj] ทำให้ผู้แต่งโคลงทวาทศมาสนำมาสัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ> ซึ่งมีเสียงประจํารูปเขียนคือ [-aj]

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไกล กับ ใจ และคำว่า ไว กับ ให้

เพรงเรารอยพรากเนื้อ	นกไกล คู่ฤ
ริบราชเอาเขาชิง	คังไว
มาทันปลิดสายใจ	เจียรจาก เรียมมา
มานิรารสให้	ห่างไกลา

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไกล กับ ใจ และคำว่า ไว กับ ให้ เป็นการสัมผัสเสียงสระภายในบทตามข้อบังคับทางฉันทลักษณ์โคลงสี่ด้นคือคำสุดท้ายของบาทที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 5 ของบาทที่ 3 (ไกล-ใจ) และคำสุดท้ายของบาทที่ 2 สัมผัสกับคำที่ 5 ของบาทที่ 4 (ไว-ให้) Pittayawat Pittayaporn (2009) สืบสร้างรูปดั้งเดิม (Proto form) ไวจำนวน 3 คำ ได้แก่ *cɿw ‘ใจ’, *haɿ ‘ให้’ และ *k.laj ‘ไกล’ เสียงดั้งเดิมของทั้ง 3 คำแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ *-aj (ไกล) *aɿw/-ɿw (ใจและให้) ส่วนคำว่า ไว น่าจะมีเสียงสระดั้งเดิมเหมือนคำว่าไกล ผู้แต่งโคลงทวาทศมาสนำคำในกลุ่ม *-aj กับ *aɿw/-ɿw มาสัมผัสเสียงสระกันตามข้อบังคับทางฉันทลักษณ์แสดงว่าเสียงประจํารูปเขียน <ไ> เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียง คือปรากฏการณ์รวมกับเสียง [aj]

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ใบ กับ ไนย

คล้ายคล้ายว่องไว	เวียนไนย เน่งฮา
แสนกระอุเพาพินท์	คลาสคล้าย
มลักเมียงตระบัดใบ	บทเรข
เหมือนสกลนุชน้อย	เน่งมา

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ใบ กับ ไนย เป็นการสัมผัสเสียงสระภายในบทตามข้อบังคับทางฉันทลักษณ์โคลงสี่ด้น Pittayawat Pittayaporn (2009) สืบสร้างรูปดั้งเดิม (Proto form) ของคำว่า ใบ คือ *baɿ ส่วนคำว่า ไนย [naj] เป็นคำแผลงจากคำยืมภาษาบาลี สันสกฤต ว่า นยน [na.ja.na] ผู้แต่งโคลงทวาทศมาสได้นำคำว่า ใบ สัมผัสกับคำว่า ไนย แสดงว่าคำว่า ใบ กับ ไนย มีเสียงประจํารูปเขียน <ไ> กับ <ไ> ที่ไม่เปรียบเทียบกัน

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไว้ กับ ได้/ใต้

จรีลิตลิวหล้าจระ	ลับแซ แซงฤ
แซแซงขัดหวงแหน	แม่ไว้
เลงเดือนก็สุดแล	ลิวลี้ แล้วยแฮ
เดือนสว่างคือได้ใต้	โลกนี้หายโฉมฯ

การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไว้ กับ ได้/ใต้ เป็นการสัมผัสเสียงสระภายในบทตามข้อบังคับทางฉันทลักษณ์โคลงสี่ด้น คำสุดท้ายของบาทที่ 2 สัมผัสกับคำที่ 5 ของบาทที่ 4 (ไว้-ใต้) แต่การรับสัมผัสสระภายในบทไม่ได้จำกัดตายตัว คำสุดท้ายของบาทที่ 2 สามารถสัมผัสกับคำที่ 4 ของบาทที่ 4 (ไว้-ใต้) ได้เช่นกัน การรับสัมผัสที่ไม่แน่นอนเป็นลักษณะการแต่งโคลงในสมัยอยุธยาตอนต้น (ชลดา เรื่องรัชกาลิขิต, 2544) ผู้แต่งตั้งใจที่จะสร้างลักษณะการสัมผัสที่ไม่แน่นอนและนำคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับ <ใ> มาเรียงต่อกันเพื่อให้เกิดเสียงสัมผัสภายในวรรค ดังโคลงอีกหนึ่งบทที่มีการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำว่า ไหม้ กับ ให้/ให้

จรีจิตใจเจตน์อง	นางนุช ฤแม่
นิลกรรหายโหยครวญ	สวาดิไหม้
ในเรียมลงในบุษย์	บัวมาศ
นีกรำภักให้ให้	ถึงน้องฤเอ

ลักษณะการสัมผัสที่ไม่แน่นอนและความจงใจในการสร้างสุนทรียภาพทางเสียงของผู้แต่งทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์การสัมผัสเสียงสระได้อย่างแน่ชัดในโคลงทั้งสองบทนี้

รูปแบบและความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> ในโคลงทวาทศมาสแตกต่างกับลิลิตยวนพ่ายและลิลิตพระลอคือรูปแบบและความถี่การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> ไม่แยกกันชัดเจนและเกิดการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> ปรากฏสูงถึง 20 แห่งจึงสรุปได้ว่าโคลงทวาทศมาสน่าจะแต่งขึ้นหลังลิลิตยวนพ่ายและลิลิตพระลอและควรจะแต่งขึ้นภายหลังการเกิดปรากฏการณ์รวมเสียง [-aj] ในภาษาไทย

สรุปและวิจารณ์ผล

รูปแบบและความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> ในลิลิตยวนพ่ายแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบได้แก่ การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> จำนวน 59 แห่ง และการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> จำนวน 14 แห่ง ส่วนการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> จำนวน 3 แห่ง คำ การสัมผัสเสียงสระทั้ง 3 แห่งนี้เกิดจากการแต่งแทรกขึ้นภายหลังและข้อบังคับทางฉันทลักษณ์ที่ยังไม่แน่ชัด ดังนั้นรูปแบบและความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> ในลิลิตยวนพ่ายแยกกันชัดเจนระหว่างระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ>

รูปแบบและความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> ในโคลงทวาทศมาสแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบได้แก่ การสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> จำนวน 47 แห่ง และการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> จำนวน 9 แห่ง ส่วนการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ> จำนวน 20 แห่ง คำที่มีรูปเขียน <ไ>

ที่สัมผัสกับคำที่มีรูปเขียน <ไ-> มีทั้งหมด 7 คำ ได้แก่ ใจ, ให้, ใบ, ไต้, ใน, ไต, และไถ่ ดังนั้นรูปแบบและความถี่ของการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในโคลงทวาทศมาสไม่แยกกันชัดเจน

รูปแบบการสัมผัสเสียงสระที่แยกกันชัดเจนระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตพระลอเหมือนกับลิลิตยวนพ่าย อนุมานได้ว่าลิลิตพระลอกับลิลิตยวนพ่ายควรจะแต่งขึ้นในสมัยเดียวกันสอดคล้องกับการสันนิษฐานสมัยการแต่งลิลิตยวนพ่ายของชลดา เรืองรักษ์ลิขิต และบุญเตือน ศรีวรพจน์ รูปแบบการสัมผัสเสียงสระที่แยกชัดเจนระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่ายบ่งชี้ว่าลิลิตยวนพ่ายและลิลิตพระลอควรจะแต่งขึ้นก่อนการเกิดปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ในภาษาไทย ส่วนรูปแบบการสัมผัสเสียงสระที่ไม่แยกกันชัดเจนระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในโคลงทวาทศมาส อนุมานได้ว่าโคลงทวาทศมาสควรแต่งขึ้นต่างสมัยกับลิลิตพระลอและลิลิตยวนพ่ายขัดแย้งกับข้อสรุปสมัยของการแต่งโคลงทวาทศมาสในรายงานการวิจัย โคลงทวาทศมาส เพชรน้ำเอกแห่งวรรณคดีศรีอยุธยา ของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (มหาชน)

รูปแบบการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่าย ลิลิตพระลอและโคลงทวาทศมาสบ่งชี้ช่วงเวลาของปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ในภาษาไทยสามารถแสดงความสัมพันธ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ในภาษาไทยกับการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ-> ในลิลิตยวนพ่าย ลิลิตพระลอและโคลงทวาทศมาส

ความแตกต่างของเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ->	ปีที่เกิดเหตุการณ์	หลักฐานการสัมผัสเสียงสระระหว่างคำที่มีรูปเขียน <ไ-> กับคำที่มีรูปเขียน <ใ->
ช่วงเวลาที่แยกความแตกต่างระหว่างเสียงของรูปเขียน <ไ-> และ <ใ->	1991-2026	ช่วงเวลาที่แต่งลิลิตยวนพ่ายและลิลิตพระลอ
ช่วงเวลาที่กำลังรวมเสียงระหว่างเสียงของรูปเขียน <ไ-> และ <ใ->	2007-2026	ช่วงเวลาการเกิดปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ในภาษาไทย
ช่วงเวลาที่รวมเสียงระหว่างเสียงของรูปเขียน <ไ-> และ <ใ->	2007-2031	ช่วงเวลาที่แต่งโคลงทวาทศมาส

ตารางที่ 1 แสดงช่วงเวลาที่เสียงของรูปเขียน <ไ-> และ <ใ-> ที่ยังเปรียบเทียบด้วยช่วงเวลาที่แต่งลิลิตยวนพ่ายและลิลิตพระลอ ระหว่างปี พ.ศ. 1991 จนถึง 2026 ช่วงเวลาที่เสียงของรูปเขียน <ไ-> และ <ใ-> ที่ไม่เกิดการเปรียบเทียบด้วยช่วงเวลาที่แต่งโคลงทวาทศมาส ระหว่างปี พ.ศ. 2007 จนถึง 2031 ดังนั้นช่วงเวลาการเกิดปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ในภาษาน่าจะอยู่ในระหว่างปีพ.ศ. 2007 จนถึง 2026 แต่ข้อสรุปนี้ยังคงเป็นข้อสรุปที่ต้องศึกษาต่อไปด้วยข้อมูลในแง่มุมอื่นและศึกษาจากวรรณคดีเรื่องอื่นในช่วงเวลาเดียวกันเพื่อสรุปคำตอบที่แน่ชัดเรื่องช่วงเวลาการเกิดปรากฏการณ์การรวมเสียง [-aj] ในภาษาไทย

เอกสารอ้างอิง

- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. (2544). *วรรณคดีอยุธยาตอนต้น : ลักษณะร่วมและอิทธิพล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิลปากร, กรม. (2513). *ลิลิตยวนพ่าย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร: ศิลปาบรรณาการ.
- ศิลปากร, กรม. (2530). *วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- บุญเตือน ศรีวรพจน์. (2545, มิถุนายน). ใครแต่งยวนพ่าย? พระราชาคณะมีสมณศักดิ์ “เบญญาพิศาล” แต่งตอนแรก. *วารสารศิลปวัฒนธรรม*, 23(8), 122-125
- สิริมาศ มาศพงศ์. (2558). *ความต่างที่มีนัยสำคัญด้านความสั้นยาวของสระในภาษาไทยสมัยสุโขทัย*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาภาษาศาสตร์.
- ปัทมา จีฬประเสริฐกุล. (2556). *ยวนพ่ายโคลงฉันท์ : ความสำคัญที่มีต่อการสร้างขนบและพัฒนากวีของวรรณคดีประเภทยอพระเกียรติของไทย*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาภาษาไทย.
- ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์. (2513). *ยวนพ่ายโคลงฉันท์ ถวายพระเกียรติ พระเจ้าช้างเผือก กรุงเก่าบรรยายปฐมเหตุอันเป็นที่มาของการแต่งโคลงยวนพ่าย และประวัติแห่งรัชสมัยในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถกรุงศรีอยุธยาซึ่งทำยุทธการกับพระเจ้าติโลกราชแห่งกรุงนพบุรีศรีพิงค์นคร*. ม.ป.ท.
- Bickner, R.J. (1992). *Some textual evidence on the Tai sounds /ʰay/ and /ʰau/*. In C.J. Compton and J.F. Hartmann (Ed.), *Papers on Tai languages, Linguistics, and Literatures*, 223-230. Center for Southeast Asian Studies, Northern Illinois University.
- Pittayawat Pittayaporn. (2009). *The Phonology of Proto-Tai*. Doctorate dissertation. Cornell University